

La Porta Alpina: Mia pli gronda trumpada

La Quotidiana tira bilantscha cun cussegliera naziunala Brigitta Gadiant che ha appartegnì 17 onns al parlament federal

CUN CUSS. NAZ. BRIGITTA GADIENT
HA DISCURRÌ LUCAS DEPLAZES / ANR

■ **Dapi 1995 politisescha Brigitta Gadiant sin la tribuna naziunala. Questa sessiun è per ella l'ultima. Ma ins na senta nagut d'ina stancladad u resignaziun. Brigitta Gadiant para d'avair dumagnà questa fasa fascinanta e captivanta cun bravura e satisfacziun. La pli gronda trumpada è per ella il naufragi da sia idea futuristica «Porta Alpina».** En vista a sia demissiun per la fin da questa legislatura ha l'Agentura da novitads rumantscha (anr) fatg ina bilantscha en ina discussiun persunala davart sia lavur politica e sias experientschas sin plaun naziunal.

Sto ina dunna prestar dapli ch'in um sch'ella vul vegnir reconuschida e stimada en sia lavur politica, sco quei ch'i vegn savens pretendì davart da las dunnas ?

Brigitta Gadiant: Jau crai che quai saja anc adina uschia en il parlament, dentant er en ulteriurs secturs ston prestar las dunnas dapli. Areguard questa situaziun n'hai strusch dà midadas. Ina dunna sto esser competent e s'engaschar fitg per vegnir prendida serius.

La scolaziun è la clav per il bainstar da la cuminanza

Vitiers vegn che la pps è dominada dals umens, uschia ch'ina dunna ha stusch schanzas da far carriera?

En questa furma na constat quai betg. Quai ha bain duvrà in tschert temp fin ch'intginas dunnas han reussi tar la pps sin palancà naziunal. Durant lung temp essan nus dunnas stadas mo en trais en il cussegl naziunal. Ma uss è la situaziun sa midada. Durant in tschert temp èn dunnas schizunt vegnidas favurizadas ord motivs politics. Dentant ha la partida focussà la promoziun sin dunnas che suondan tschient per tschient la lingua da la partida.

Co avais Vos resentì questa realitad e rigurusadad en l'atgna partida?

Sin fundament da mias experientschas en il Grischun èn stadas per mai d'impurtanza las dumondas da noss chantun, la situaziun sociala, la politica da l'energia idraulica, la cultura, il turissem ed ils problems da las regiuns da muntogna. Problems che la pps ha considerà sco nunimpurtants, donnagiants e chatscha sin subvenziuns. Perquai hai jau alur cuntinuà sin mia atgna lingua, independentamain da la partida.

È questa tenuta suverana stada il motiv principal che la partida n'ha betg proponì Brigitta Gadiant sco vicepresidente dal cussegl naziunal, cun la pussaivladad da pudair seser in di sin la sedia presidiala?

Mintga uffizi dovra l'emprim ina maiortad en la fracziun ed en la partida per vegnir nominà. Per mai èsi cler ch'ins spetga d'ina candidata ch'ella suondia tschient per tschient la lingua da la partida.

Cun tge aspectativas e speranzas essas Vos – sco giuvna politica, senza

Suenter 17 onns vul Brigitta Gadiant far plaz a forzas giuvnas.

FOTO L. DEPLAZES

gronda experientscha politica – vegnida 1995 a Berna?

Cura che jau hai cumenzà mia lavur en il cussegl naziunal 1995 hai jau pudì profitar – sco strusch insatgi – da mia activitad en ils servetschs dal parlament durant set onns. Jau hai gia enconuschì tut las parlamentarias ed ils parlamentararis e disponi da profundas enconuschientschas areguard il proceder parlamentar. Grazia a questa lavur en l'administraziun hai jau er profità da blers contacts persunals cun divers uffizis e d'infurmaziuns davart diversas dumondas politicas. Quai è stà per mai in grond avantatg. Dentant èsi tschert in grond pass cura ch'ins mida la posiziun davos las culissas e passa sin la tribuna averta. Ina chaussa m'ha fatg in pau fastidis, numnadamain il proceder extensiv, la tactica da tractar tschertas dumondas che vegnan stuchadas vi e nà senza fin.

I dovra coaliziuns sur l'atgna partida or

Nua avais Vos tschentà ils accents en Vossa activitad politica?

In sectur che m'è adina sta particularmain a cor èn la scolaziun e la scienza. Jau sun persvadida che la scolaziun è la clav per il bainstar da noss pajais en general, quai vul dir economicamain e socialmain. Nus stuain metter a disposiziun ils meds necessaris per la scolaziun e la furmaziun da nossa giuventetgna per pudair porscher a las generaziuns futuras ina buna basa d'existenza. Natiralmain ch'er temas che pertutgan noss chantun Grischun han già auta prioritad.

Grischuns a Berna. Tge ha l'uniun grischuna muntà per Vos?

Natiralmain, jau hai giudi blers moments interessants e legraivels cun ils Grischuns da Berna. Da mes amis grischuns hai jau er retschet diversas ideas ed impuls.

Tgenina è stada Vossa pli gronda trumpada a Berna?

Quai è stà la fin da la Porta Alpina. Jau hai già l'idea ch'ins pudess – en connex cun la Neat – realisar en noss chantun cun la Porta Alpina ina visiun impurtanta cun in resun mundial. Cumbain che quella proposta ha giudi il sustegniment da la populaziun e dal chantun Grischun è sia schanza uss pitschna.

Cun la pbd s'è constituida ina nova forza politica naziunala e Vos essas là scheffa da la fracziun. Na fiss quai uss betg motivaziun per cuntinuar a Berna?

Quai dess natiralmain blers motivs da restar. «Jau na di betg: hurra ussa basti!» Suenter 17 onns crai jau ch'i saja arrivà il mument da far plaz per novas forzas.

Cun temp ston ins impunder per in mandat en il cussegl naziunal?

Cun la collavuraziun en ina cumissiun fitg impurtanta – la cumissiun da gestiun – per mes engaschi en gremis internaziunals e sco presidenta da la fracziun impund jau var 70% da mes temp. En media quint'ins per in mandat en il cussegl naziunal cun 50%. La collavuraziun en las cumissiuns è da gronda muntada, pertge decisiuns impurtantas crodan là, e mo da rar en il plenum.

Tgi che na suonda betg tschient per tschient la lingua da la pps è senza schanzas

Voss engaschi politic è i sur ils cunfins da la Svizra or. Jau pens a Voss contacts cun l'Uniun interparlamentara internaziunala, cun l'Efta, cun il parlament da l'Austria e schizunt cun l'Africa. Tgeninas èn stadas Vossas experientschas?

Cun quests contacts internaziunals hai jau fatg experientschas fitg interessantas, gea unicas. Per mai ha quella lavur muntà ina nova sfida ed in imprendier permanent, perquai ch'ins sa chatta savens davant situaziuns tut novas. Gist sch'ins vesa la situaziun en l'Africa vegn ins cunscient tge situaziun confortabla che nus avain en Svizra cun nossa auta qualitat da viver.

Constat l'indemnisaziun a la lavur prestada?

La paja n'è cun 70 000 francs betg buna. Quai che fiss vairamain impurtant fiss ina megla infrastruttura per ils parlamentararis.

Tge experientschas avais Vos fatg cun las medias? N'èn ils schurnalists betg magari detg agressiv?

Per mai en las relaziuns tranter politica

e medias da gronda purtada. Il barat d'opiniuns e l'infurmaziun davart nosa lavur èn funcziuns impurtantas en ina democrazia. Jau hai dentant fatg per senn in augment enorm da reprehentants da las medias ils davos onns. L'infurmaziun è daventada bler pli hectica. Sco ch'i dat insatge nov avain nus diesch microfons sut il nas sche nus sortin da la sala. Dentant per La Quotidiana hai jau adina già temp.

Savens vegn crititgà ch'ils parlamentararis sajan lobists da las grondas organizaziuns economicas, sco puresser, farma, bancas. Constat quai?

Na, la finala essan nus tuts lobists e quai sin fundament da nossa professiun, da noss engaschi politic, reprehentants da gruppas d'interess e da noss chantuns. Impurtant per mai è la trasparenza dals singuls interess che ston vegnir mess sin maisa avertamain.

Las decisiuns impurtantas crodan en las cumissiuns

Tge fa Brigitta Gadiant suenter ils 5 da december 2011 senza la politica naziunala?

Jau hai mes agen biro a Cuir. Là hai jau stui reducir mia lavur sin 30%. Ussa sper jau da pudair extender mias activitads e da pudair nizzegiar mias experientschas en l'economia.